วารสารผลิตกรรมการเกษตร
MAEJO JOURNAL OF AGRICULTURAL PRODUCTION
MJU

ว. ผลิตกรรมการเกษตร 6(3):21-29
J. Agri. Prod. 2024

ผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

Affects of COVID-19 Pandemic on the Procurement of Production Factors of Rice Farmers in Mae Rim District, Chiang Mai Province

จตุรพล ภิรมย์อัครเดช พหล ศักดิ์คะทัศน์* นคเรศ รังควัต และ ปิยะ พละปัญญา
Jaturapol Phiromakaradej Phahol Sakkatat* Nakarate Rungkawat and Piya Palapanya

สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและการพัฒนาชนบท คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290
Division of Resources Development and Agricultural Extension, Faculty of Agricultural Production, Maejo University, San Sai, Chiang Mai 50290
* Corresponding author: phahol@mju.ac.th

(Received: 20 March 2023; Revised: 25 April 2023; Accepted: 16 May 2023)

Abstract

This study was conducted to investigate: 1) socio-economic attributes of rice farmers; 2) affect of COVID-19 pandemic on the procurement of production factors; and 3) factors having relationship with the procurement of production factors of the rice farmers. The sample group consisted of 170 rice farmers in Mae Rim district, Chiang Mai province obtained by multi-stage sampling, Taro Yamane is formula (0.05 error) and simple random sampling. A set of questionnaire (α=0.813) was used for data collection and analyzed by using descriptive statistics/multiple regression analysis. The data were collected during October-December, 2021

Results of the study revealed that most of the respondents were male, 62.54 years old on average, married and elementary school graduates. They had 5.90 agricultural/household work force and 8.25 rai of rice field each on average. The respondents had an annual income earned from rice growing for 39,352.94 baht and form non-Agricultural sector for 3,852.94 baht per month on average. However, their household expenses was 10,035.88 baht per month on average. Their own rice capital used for growing rice was 27,567.05 baht each growing season. The respondents joined educational trip 1.14 time a year and they had 31.61 years of experience in rice growing. They were one agricultural group members. The respondents perceived news about COVID-19 pandemic 43.89 times per month. They perceived agricultural information through various media 7.75 times per month on average. As a whole, the respondents had an affect on COVID-19 pandemic at a lowest level ($\bar{X}$=1.25) The following had a statistically significant relationship (sig. <0.05) with the procurement of production factors due to COVID-19 pandemic: a number of agricultural workforce (sig.=0.030), household expenses (sig.=0.022),

capital source (sig.=0.011), experience in rice growing (sig.=0.001), and perception about COVID-19 pandemic (sig.=0.000).

Keywords: Corona virus infection, procurement of production factors, rice farmers

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว 2) ผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิต 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตจากการระบาดของ COVID-19 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่วิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 170 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน และคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ 0.05 และใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามได้ค่า Cronbach's Alpha Coefficient 0.813 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบคัดเลือกเข้า (Enter multiple regressions analysis) โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคมถึงธันวาคม พ.ศ. 2564

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 62.54 ปี ระดับประถมศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนแรงงานในครัวเรือนและว่าจ้างทำเกษตรเฉลี่ย 5.90 คน มีที่ดินในการปลูกข้าวเฉลี่ย 8.25 ไร่ ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกข้าวเฉลี่ย 39352.94 บาท ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 3,852.94 บาทต่อเดือน รายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 10,035.88 บาทต่อเดือน เงินทุนที่ใช้ปลูกข้าวเฉลี่ย 27,567.05 บาทต่อครั้ง โดยเป็นแหล่งเงินทุนส่วนตัวในการปลูกข้าว ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรเข้าร่วมอบรมดูงานด้านเกษตรเฉลี่ย 1.14 ครั้งต่อปี ประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 31.61 ปี เป็นสมาชิกของสถาบันเกษตร 1 กลุ่ม ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 เฉลี่ย 43.89 ครั้งต่อเดือน การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากสื่อต่าง ๆ เฉลี่ยอยู่ที่ 7.75 ครั้งต่อเดือน เกษตรกรได้รับผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตโดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุดค่าเฉลี่ย 1.25 เช่น ด้านแรงงาน และด้านเงินทุน เป็นต้น สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตจากการระบาดของ COVID-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (sig. <0.05) ได้แก่ จำนวนแรงงานการทำการเกษตร (sig.=0.030) รายจ่ายครัวเรือน (sig.=0.022) แหล่งเงินทุนที่ใช้ปลูกข้าว (sig.=0.011) ประสบการณ์ในการปลูกข้าว (sig.=0.001) และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 (sig.=0.000)

คำสำคัญ: โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา การจัดหาปัจจัยการผลิต เกษตรกรผู้ปลูกข้าว

คำนำ

โรค COVID-19 กระจายแพร่ระบาดไปทั่วโลก และเป็นโรคติดต่อด้วยระบบทางเดินหายใจ เป็นพาหะของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ เกิดขึ้นครั้งแรกในมณฑลหูเป่ย นครอู่ฮั่น เมืองหลวงของประเทศจีน เกิดขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 (สุพัตรา และคณะ, 2563) สำหรับประเทศไทย ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) รายงานสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 รวม 20,200 ราย จำแนกเป็นติดเชื้อใหม่ 20,013 ราย ติดเชื้อภายในเรือนจำ ที่ต้องขัง 187 ราย ผู้ป่วยสะสม 643,522 ราย (ตั้งแต่ 1 เมษายน พ.ศ. 2564) หายป่วยกลับบ้าน 17,975 ราย หายป่วยสะสม 428,380 ราย (ตั้งแต่ 1 เมษายน พ.ศ. 2564) ผู้ป่วยกำลังรักษา 211,076 ราย เสียชีวิต 188 ราย ทำให้ยอดผู้เสียชีวิตสะสมอยู่ที่ 5,503 ราย ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกผู้คน ทุกภาคส่วน ทุกองค์กร (วลัยพร, 2564) เมื่อดูตัวเลขของการว่างงานโดยเปิดเผย (open unemployment) พบว่าในปี พ.ศ. 2563 หลังไตรมาส 1 การว่างงานมีเพิ่มขึ้นทุก ๆ ไตรมาสประมาณ 2 เท่า รวมมากกว่า 7 แสนคน และมีการระบาดของโควิด 19 ถึง 2 รอบในปีเดียว เช่นปี พ.ศ. 2562 ในแต่ละไตรมาส มีคนไม่ได้ทำงานอยู่ในช่วง 0.15-0.62 ล้านคน แต่ปี พ.ศ. 2563 เพิ่มสูงถึง 0.39-2.52 ล้านคน ขณะที่การระบาดรอบ 3 ที่รุนแรงมากที่สุดจนเกิดขึ้นต่อเนื่อง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564) โดยประธานกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร ส.อ.ท. กล่าวว่า อุตสาหกรรมอาหาร รวมถึงภาคเกษตรขาดแคลนแรงงาน

รวมกันหลายแสนคนจากผลกระทบโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) จากแรงงานต่างด้าวที่กลับประเทศ ทำให้เวลานี้การใช้กำลังผลิตหายไป 30-50 เปอร์เซ็นต์ ส่งผลกระทบจำนวนมาก (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564)

จากเหตุการณ์ดังกล่าว รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ ทั่วราชอาณาจักร โดยมีการระบุถึงสิ่งที่ห้ามทำและสิ่งที่ให้ทำได้ เช่น ห้ามเข้าพื้นที่เขตกำหนดตามคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัด ห้ามคนเดินทางเข้าออกนอกพื้นที่ ห้ามชุมนุมมั่วสุม เป็นต้น (ภูวนัย, 2565) จากสถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดของ COVID-19 ทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีคำสั่งปิดหมู่บ้านหลังพบผู้ติดเชื้อหลายแห่ง เช่น บ้านปางลุง-บวกเตย หมู่ที่ 8 และบ้านบวกจั่น หมู่ที่ 7 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น โดยพบผู้ติดเชื้อในอำเภอแม่ริมแล้วจำนวน 60 ราย และพบผู้ป่วยติดเชื้อสะสมรวม 101 ราย โดยได้มีการล็อกดาวน์เพื่อสกัดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) พร้อมกันนี้กำลังมีการหารือเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นเนื่องจากชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่ทำการเกษตรปลูกข้าว จึงทำให้ภาคแรงงานไม่สามารถเคลื่อนที่ข้ามเข้ามาในหมู่บ้านได้เพราะในการปลูกข้าวจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้แรงงานในทุกขั้นตอน เช่น การปลูกข้าว พ่นยา ใส่ปุ๋ย เป็นต้น (คมชัดลึก, 2564) ทำให้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงกับภาคการเกษตรของชาวอำเภอแม่ริม เนื่องจากผลผลิตจากข้าวเป็นสินค้าเกษตรที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง และสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนเกษตรกรเป็นอย่างมาก (สาคร, 2563)

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่ศึกษาผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิต ของกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถส่งเสริมให้เกษตรกรกลุ่มที่ทำนาปลูกข้าวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งมีความพร้อมในการรับมือและปรับตัวต่อผลการระบาดของ COVID-19 หรือในสถานการณ์วิกฤติต่าง ๆ เช่น โรคอุบัติใหม่ น้ำท่วม ภัยแล้ง เป็นต้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ท่ามกลางสภาวะการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตจากการระบาดของ COVID-19 โดยใช้หลักการ 4M ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Materials) และการจัดการ (Management) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 11 ตำบล 92 หมู่บ้าน มีเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ขึ้นทะเบียนไว้กับทางราชการปี พ.ศ. 2564/65 จำนวน 1,806 ครัวเรือน (จังหวัดเชียงใหม่สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม, 2564) ซึ่งมีการคำนวณหาประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ดังนี้ ขั้นที่ 1 ทำการสุ่มตำบลมา 5 ตำบล ด้วยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ทำการสุ่มจากจำนวนทั้งหมด 11 ตำบล โดยการจับสลาก ซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ได้แก่ 1) ตำบลขี้เหล็ก 350 ราย 2) ตำบลสันโป่ง 475 ราย 3) ตำบลห้วยทราย 171 ราย 4) ตำบลแม่แรม 115 ราย 5) ตำบลเหมืองแก้ว 196 ราย ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างหมู่บ้านอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากจำนวน 5 ตำบล ตำบลละ 2 หมู่บ้าน โดยการจับฉลากได้กลุ่มหมู่บ้านตัวอย่างทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านขี้เหล็กน้อย 37 ราย บ้านพนาวัลย์ 19 ราย บ้านหนองอาบช้าง 41 ราย บ้านป่าติ้ว 42 ราย บ้านอ้อย 39 ราย บ้านหนองปลามัน 21 ราย บ้านป่าม่วง 27 ราย บ้านแม่แรม 35 ราย บ้านป่าไผ่ 18 ราย และบ้านดอนตัน 16 ราย รวม 295 ราย โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจำนวนเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย หลังจากนั้นทำการกำหนดขนาดกลุ่มโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973: 725-729) ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และผู้วิจัยกำหนดความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 หรือ 0.05 และระดับความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซ็นต์ เพราะฉะนั้นขนาดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจะใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 170 ราย จากครัวเรือนละ 1 คน จากทั้งหมด 295 ราย ขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในแต่ละหมู่บ้าน แบบเป็นสัดส่วนกับประชากร เพื่อกำหนดขอบเขตของประชากร (sampling frame) ซึ่งหมายถึงการกำหนด

รายชื่อของกลุ่มตัวอย่าง โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลถึงระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2564

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่รวบรวมเพื่อใช้ในการวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Questions) ซึ่งมีจำนวน 170 ชุด โดยเก็บจากเกษตรกรเป็นรายบุคคล และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าจากตำราหนังสือ บทความวิชาการ วารสาร สิ่งตีพิมพ์ รวมถึงข้อมูลที่ค้นคว้าผ่านระบบออนไลน์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย สถาบันวิจัยเศรษฐกิจ สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอ จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ระดับผลกระทบจากวิกฤติการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ที่มีผลกระทบต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรโดยใช้สถิติอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบคัดเลือกเข้า (Enter multiple regressions analysis)

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม บางประการของเกษตรกร

จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 62.54 ปี ระดับประถมศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนแรงงานครัวเรือนและว่าจ้างทำเกษตรเฉลี่ย 5.90 คน จำนวนพื้นที่ดินปลูกข้าวเฉลี่ย 8.25 ไร่ ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรมีรายได้ปลูกข้าวเฉลี่ย 39,352.94 บาทต่อปี ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 3,852.94 บาทต่อเดือน ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรมีรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย 10,035.88 บาทต่อเดือน เงินทุนปลูกข้าวเฉลี่ย 27,567.05 บาท โดยใช้แหล่งเงินทุนปลูกข้าวเฉลี่ย 1.62 แหล่ง เกษตรกรเข้าร่วมอบรมด้านเกษตรในปี พ.ศ. 2564 เฉลี่ย 1.14 ครั้งต่อปี ประสบการณ์ปลูกข้าวเฉลี่ย 31.61 ปี เป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันเกษตรเฉลี่ย 1 กลุ่ม ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 ในปี พ.ศ. 2564 เฉลี่ย 43.89 ครั้งต่อเดือน โดยได้รับผ่านทางสื่อวิทยุ และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรเฉลี่ยอยู่ที่ 7.75 ครั้งต่อเดือน โดยได้รับผ่านทางสื่อวิทยุเป็นสื่อหลักในการรับฟังข่าวสารดังกล่าว ดังแสดงใน (Table 1)

Table 1 Results of basic characteristics of individual farmers, economy and society some data of farmers (n=170)

Variable	$\bar{X}$	S.D.
Gender (1=male, 0=female)	0.19	0.392
Age (years)	62.54	5.056
Education level (1=elementary school 0=uneducated)	2.04	0.264
Marital status (1=married, 0=other)	2.04	0.412
Number of household workers and those employed in agriculture (person)	5.90	5.569
Amount of land for rice planting (Rai)	8.25	6.16639
Farmers earn income from growing rice (baht)	39,352.94	30172.87
Farmers have non-agricultural income (baht)	3,852.94	9396.37
Farmers have household expenses (baht)	10,035.88	7118.65

Table 1 Results of basic characteristics of individual farmers, economy and society some data of farmers (n=170) (Cont.)

Variable	$\bar{X}$	S.D.
Rice planting funds (baht)	27,567.05	20207.89
Source of funds for growing rice (1=Agricultural cooperative, 0=other)	1.62	0.543
Farmers participated in agricultural training (1=ever, 0=never)	1.14	1.259
Rice planting experience (years)	31.61	8.107
Is a member of the Agricultural Institute group (1=Agricultural cooperative, 0=not a member)	1.00	0.00
Get information about COVID-19 in the year 2021 (time)	43.89	23.4740
Receiving news about agriculture (time)	7.75	15.599

ผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกร

ผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแบ่งออกเป็น 4 ด้าน โดยมีการวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ คือ 5 มากที่สุด 4 มาก 3 ปานกลาง 2 น้อย และ 1 น้อยที่สุด โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้ 1) ด้านแรงงาน เกษตรกรมีผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตในด้านแรงงาน พบว่า ผลการระบาดโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.69) 2) ด้านเงินทุนที่ใช้ทำเกษตร เกษตรกรมีผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตในด้านเงินทุนที่ใช้ทำเกษตร โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.25) 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ เกษตรกรมีผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตในด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.01) 4) ด้านการจัดการ เกษตรกรมีผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตในด้านการจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.03) ดังแสดงใน (Table 2)

Table 2 The level of affect from the COVID-19 on the procurement of factors of production of rice farmers in Mae Rim district Chiang Mai province (n=170)

Production factors provision of rice growing farmers	$\bar{X}$	SD	Description
Man	1.69	.49828	Low
Money	1.25	.51458	Lowest
Materials	1.01	.07796	Lowest
Management	1.03	.17678	Lowest
Total	**1.25**	**.24031**	**Lowest**

Remarks: 1-1.5=Lowest 1.51-2.50=Low 2.51-3.50=Moderate 3.51-4.50=High 4.51-5.00=Highest

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกร

การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกร โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบคัดเลือกเข้า (Enter multiple regressions analysis) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ โดยการวิเคราะห์ได้คัดเลือกตัวแปรอิสระจากการทบทวนวรรณกรรม ทั้งหมด 16 ตัวแปร ได้แก่ เพศ (sex) อายุ (Age) ระดับการศึกษา (Education level) สถานภาพสมรส (Status) จำนวนแรงงานการเกษตร (Mem) จำนวนพื้นที่ดินปลูกข้าว (Land) รายได้จากปลูกข้าว (Income rice) รายได้นอกภาคเกษตร (Income non-farm) รายจ่ายครัวเรือน (Expenses) เงินทุนที่ใช้ปลูกข้าว (Money) แหล่งเงินทุนที่ใช้ปลูกข้าว (Capital) การเข้าร่วมอบรมดูงานด้านการเกษตร (Train) ประสบการณ์ปลูกข้าว (Exp) การเป็นสมาชิกสถาบัน (Group) การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 (Infor covid-19) และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากสื่อต่าง ๆ (Infor agriculture) เพื่อหาว่าตัวแปรอิสระใดมีผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้การศึกษาปัญหา Multicollinearity พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงเกิน 0.8 และค่า VIF น้อยกว่า 5.0 อันจะทำให้เกิดการละเมิดข้อกำหนดเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regressions analysis)

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุพบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมด 16 ตัวแปร มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ การจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรอยู่ร้อยละ 27.60 (R^2=0.276) และเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่ามีทั้งหมด 5 ตัวแปร คือ ประสบการณ์ในการปลูกข้าว และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และรายจ่ายครัวเรือน มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนจำนวนแรงงานการทำการเกษตร และแหล่งเงินทุนที่ใช้ปลูกข้าว มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Table 3) และสามารถวิจารณ์ผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้ 1) จากผลการศึกษาพบว่าประสบการณ์ในการปลูกข้าว มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลจากการระบาดในการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกร ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า ประสบการณ์ในการปลูกข้าวมีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลจากการระบาดในการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมเรียนรู้เชิงประสบการณ์สำหรับส่งเสริมกรอบความคิดด้านเชาวน์ปัญญาของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยของกรอบความคิดด้านเชาวน์ปัญญาของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในกลุ่มทดลองหลังได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งได้ขัดแย้งกับงานวิจัยของ ศศินันท์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบปัจจัยปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนกรณีใช้ทุนตนเองในสัดส่วนที่แตกต่างกัน มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เงินกู้จากแหล่งต่าง ๆ ในสัดส่วนที่แตกต่างกัน มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้ประกอบการที่เคยกู้เงินนอกระบบกับผู้ไม่เคยกู้เงินนอกระบบ มีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลจากการระบาดในการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกร ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลจากการระบาดในการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จากผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ณัฐพงษ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงานที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของนักพัฒนาซอฟต์แวร์ในองค์กรเอกชน ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า ปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และได้มีความขัดแย้งกับงานวิจัยของ เสาวลักษม์ และคณะ (2563) ได้ทำการศึกษาผลกระทบทางสังคมจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และวิกฤตเศรษฐกิจ จากผลการศึกษาพบว่า การระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัส 2019 (โควิด 19)

มีผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อยและคนจนมากโดยเฉพาะในช่วงที่มีการปิดเมือง (lockdown) ที่ส่งผลกระทบมีขนาดมากที่สุดและเมื่อหลังจากมีการเปิดเมืองหรือคลายล็อกแล้วผลกระทบก็ยังคงอยู่ (Table 3)

Table 3 An analysis of the relationship between personal, economic and social characteristics and the affect of the COVID-19 on the supply of production factors

Independent variables	Dependent variables		
	Affect on the supply of production factors		
	B	t	Sig
Sex	.008	.160	.873
Age	-.003	-.677	.499
Education level	.005	.074	.941
Status	.043	.975	.331
Mem	.010	2.191	.030*
Land	.003	.447	.656
Income rice	1.003E-6	.936	.351
Income non-farm	2.924E-6	1.387	.167
Expenses	-7.376E-6	-2.313	.022*
Money	1.643E-7	.100	.920
Capital	.084	2.574	.011*
Train	.013	.862	.390
Exp	-.008	-3.310	.001**
Group	-.066	-1.742	.084
Infor covid-19	-.057	-3.696	.000**
Infor agriculture	.021	1.077	.283
R		**.276**	**(27.60%)**
F		**3.618**	
Sig. F		**0.000**	

Remarks: *, ** Significant difference at probability level 0.05 and 0.01, respectively

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิต ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 62.54 ปี จบระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่สมรสแล้ว มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนและว่าจ้างเฉลี่ย 5.90 คน มีที่ดินในการปลูกข้าวเฉลี่ย 8.25 ไร่ ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกข้าวเฉลี่ย 39,352.94 บาท ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 3,852.94 บาทต่อเดือน รายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 10,035.88 บาทต่อเดือน เงินทุนที่ใช้ปลูกข้าวเฉลี่ย 27,567.05 บาทต่อครั้ง โดยเป็นแหล่งเงินทุนส่วนตัวในการปลูกข้าว ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรเข้าร่วมอบรมดูงานด้านเกษตรเฉลี่ย 1.14 ครั้งต่อปี ประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 31.61 ปี เป็นสมาชิกของสถาบันเกษตร 1 กลุ่ม ในปี พ.ศ. 2564 เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ

โรคโควิด 19 เฉลี่ย 43.89 ครั้งต่อเดือน การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากสื่อต่าง ๆ เฉลี่ยอยู่ที่ 7.75 ครั้งต่อเดือน และเกษตรกรได้รับผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิต โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุดค่าเฉลี่ย 1.25 ได้แก่ ด้านแรงงานค่าเฉลี่ย 1.69 ด้านเงินทุนค่าเฉลี่ย 1.25 ด้านการจัดการค่าเฉลี่ย 1.03 และด้านวัสดุอุปกรณ์ค่าเฉลี่ย 1.01 สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตจากการระบาดของ COVID-19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (sig. <0.05) ได้แก่ จำนวนแรงงานการทำการเกษตร (sig.=0.030) รายจ่ายครัวเรือน (sig.=0.022) แหล่งเงินทุนที่ใช้ปลูกข้าว (sig.= 0.011) ประสบการณ์ในการปลูกข้าว (sig.=0.001) และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 (sig.=0.000) สาเหตุของเกษตรกรที่ได้รับผลจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อการจัดหาปัจจัยการผลิตมีดังนี้ โดยรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด มีดังนี้ 1) ด้านแรงงาน พบว่า คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันมีการรวมกลุ่มกันทำนาปลูกข้าวและใช้แรงงานภายในครอบครัวของตนเอง 2) ด้านเงินทุน พบว่า เกษตรกรจะใช้เงินทุนของตัวเองที่ได้หลังจากการขายผลผลิตที่เก็บเกี่ยว จึงมีเงินทุนที่ใช้ทำเกษตรทำให้ไม่เดือดร้อน เนื่องจากเมื่อขายข้าวเปลือกไปแล้วจะต้องเก็บเป็นเงินทุนเอาไว้สำรองสำหรับจัดหาปัจจัยการผลิตครั้งต่อไป 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า เกษตรกรจะมีวัสดุอุปกรณ์อยู่แล้วไม่จำเป็นที่จะต้องออกไปหาหรือซื้อใหม่เพราะเพียงพอในการทำนาปลูกข้าว จึงไม่เดือดร้อนกับการหาวัสดุอุปกรณ์และสามารถหยิบยืมจากญาติได้ 4) ด้านการจัดการ พบว่า เกษตรกรได้มีการเตรียมและการวางแผนสำหรับการจัดหาปัจจัยการผลิตในการปลูกข้าวในฤดูถัดไปจึงทำให้ไม่เดือดร้อนในด้านการจัดการ

ข้อเสนอแนะ

1. แหล่งเงินทุน ทางรัฐบาลโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์หรือสหกรณ์การเกษตร ควรมีการให้กู้ดอกเบี้ยต่ำแก่เกษตรกร และไม่ต้องใช้ทรัพย์สินค้ำประกัน เข้าถึงง่ายเงื่อนไขไม่ยุ่งยาก เพื่อใช้ซื้อปัจจัยการผลิต นอกจากนี้ควรมีการผ่อนผันชำระหนี้หรือให้มีการพักชำระ โดยไม่ต้องคิดดอกเบี้ย

2. รายจ่ายของครัวเรือน เจ้าหน้าที่ทางกรมส่งเสริมกรมวิชาการเกษตร หรือสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม ควรมีการส่งเสริมเกษตรกรให้ความรู้เรื่องสารเคมีกำจัดโรคและแมลง โดยเปรียบเทียบกับการปลูกข้าวแบบปลอดสารพิษหรือการทำเกษตรอินทรีย์ ให้มีแปลงสาธิตแสดงให้เห็นถึงการลดต้นทุน ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนและอบรมการทำบัญชีครัวเรือนจะช่วยให้รู้ค่าใช้จ่ายในแต่ละวันว่าสิ้นเปลืองไปกับอะไรบ้าง เช่น ค่าเหล้า ค่าบุหรี่ ค่าน้ำมันรถ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่สนับสนุนทุนการศึกษา “ทุนเรียนดี” เพื่อใช้ในการดำเนินการศึกษาวิจัยนี้ พร้อมทั้งขอขอบคุณเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ พรทิพย์ ภิรมย์อัครเดช ที่คอยเป็นกำลังแรงใจให้เมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดความท้อถอยต่อการศึกษาวิจัยในบางช่วงระยะเวลาเรียนและช่วงเก็บข้อมูลจนทำให้ได้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวัง และเป็นกำลังใจของความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้ลุล่วงด้วยดีตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

คมชัดลึก. 2564. เชียงใหม่สั่ง “ปิด 3 หมู่บ้าน” ในพื้นที่ อ.เชียงดาว-อ.แม่ริม หลังพบผู้ติดเชื้อโควิดแพร่ระบาดในหมู่บ้าน “คลัสเตอร์โป่งแยง” ทะลุ 100 คน ต้องเปิด รพ.สนามเฉพาะกิจรองรับ. แหล่งข้อมูล http://www.komchadluek.net/news/474634 (9 กันยายน 2564).

ณัฐพงษ์ ขอดใจ. 2560. ปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงานที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของนักพัฒนาซอฟต์แวร์ในองค์กรเอกชน. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ภูวนัย เพ็ชรไปร่. 2565. ความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนตามมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษย์วิทยาเชิงพุทธ 7(2): 483-498.

วลัยพร รัตนเศรษฐ และสมศักดิ์ วานิชยาภรณ์. 2564. บทบาทของภาครัฐในการบริหารจัดการกับการแพร่ระบาดของโควิด-19. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ 4(2): 171-187.

ศศินันท์ ศาสตร์สาระ. 2564. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ 8(3): 298-313.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2564. ลดบาดเจ็บผลกระทบโควิด เร่งฉีดวัคซีน-เยียวยาแรงงาน. แหล่งข้อมูล htpp//tdri.or.th/2021/05/covid3.relief-measures-thai-workers/ (28 พฤศจิกายน 2564).

สาคร ศรีมุข. 2563. การส่งออกผลไม้ของประเทศไทยในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19). บทความวิชาการ. สำนักงานวิชาการ, สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สุจิตรา ตรีรัตนนุกูล. 2562. การพัฒนากิจกรรมเรียนรู้เชิงประสบการณ์ สำหรับส่งเสริมกรอบความคิดด้านเชาวน์ปัญญาของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและวิทยาการปัญญา, คณะวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุพัตรา รุ่งรัตน์ ซูลฟีกอร์ มาโซ และยุทธนา กาเด็ม. 2563. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ 8(2): 160-174.

สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม. 2564. ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่: สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่.

เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ ธรรมวิทย์ เทิดอุดมธรรม พราวภวินท์ พักตร์ธนาปกรณ์ และพัชราภรณ์ ศอกจะบก. 2563. ผลกระทบทางสังคมจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และวิกฤติเศรษฐกิจ. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กรุงเทพฯ.

Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory Analysis. S.I. Harper International, New York.